

Зоряна Богданівна ЛИТВИН

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри аудиту, ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: z.lutvun@gmail.com

**НЕОБХІДНІСТЬ АНАЛІЗУ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Литвин, З. Б. Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання [Текст] / Зоряна Богданівна Литвин // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. – Том 25. – № 2. – С. 99-107. – ISSN 1993-0259.

Анотація

У статті науково обґрунтовано необхідність економічного аналізу в інвестиційно-інноваційній діяльності суб'єкта господарювання. Досліджено особливості у цій сфері. Розглянуто взаємозв'язок інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства. Обґрунтовано систему показників для оцінки ефективності інновацій підприємства та інвестицій. Проаналізовано етапи комплексного аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єкта господарювання.

Ключові слова: економічний аналіз; інвестиційно-інноваційна діяльність; системний підхід; інвестиції; інновації; проекти; інвестор; суб'єкт господарювання; ефективність; система показників.

Zoryana Bohdanivna LYTVYN

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Audit, Revision and Analysis
Ternopil National Economic University
E-mail: z.lutvun@gmail.com

**ANALYSIS OF THE ENTERPRISE INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY
IN THE CURRENT ECONOMIC CONDITIONS**

Abstract

In the article the necessity of analysis of the entity investment and innovation activity is grounded. The features of enterprise investment and innovation activity are investigated. The relationship of investment and innovation activities of the enterprise is defined. The system of indicators for estimation the effectiveness of enterprise innovations and investments is worked out. The stages of comprehensive analysis of investment and innovation activity of the entity is analysed.

Keywords: economic analysis; investment and innovation activities of the company; systematic approach; investment; innovation; projects; investor; effectiveness; system of indicators.

JEL classification: O3

Вступ

В умовах нестабільності у бізнес-середовищі, що характеризується підвищеним ризиком при інвестуванні, малою інформованістю про ситуацію на ринку, її непрогнозованістю і суттєвим впливом на ринок політичної кон'юнктури в Україні, досить актуальною є проблема грамотного розміщення інвестиційного ресурсу та ефективного управління інвестиційною діяльністю. Оскільки саме інвестиції є вагомим засобом підтримання і розвитку підприємницької діяльності.

Інвестиційна підтримка інноваційного розвитку підприємств залежить від специфічних особливостей інвестицій, таких, як тривалий період окупності при реалізації інновацій, підвищений ризик реалізації,

нерівномірність надходження доходів від здійснення інвестицій. Урахування цих особливостей і зміна умов функціонування підприємств визначають важливість подальшого вдосконалення принципів, форм, методів та пошуку джерел інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємств. Тому виникає необхідність у формуванні нових наукових підходів до інвестиційної підтримки інновацій і розробки практичних основ для їхньої реалізації.

Мета статті

Мета статті – науково обґрунтувати необхідність економічного аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства в сучасних умовах господарювання, проаналізувати етапи комплексного аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єкта господарювання та систему показників щодо оцінки ефективності впровадження інновацій та інвестицій на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження

Сьогодні інновації стають ключовим чинником розвитку для більшості підприємств. Характерною є зростаюча кількість наукових праць, де досліджується інноваційно-інвестиційна діяльність.

Питання теорії і практики аналізу в цій сфері діяльності висвітлювали зарубіжні вчені, зокрема В. Александрова, Х. Барнет, Є. Вітте, П. Друкер, М. Калецкі, В. Мічерліх, Р. Солоу, В. Хартман, А. Й. Шумпетер та інші. У більшості з них акцент робиться не на ціновому механізмі конкуренції, а на інноваційних процесах, пов'язаних з поліпшенням всього виробничо-господарського потенціалу підприємства. А вітчизняні науковці обґрунтовують національні інноваційні пріоритети, знаходять дієві механізми залучення та ефективного використання інвестицій.

Проблеми обліку, аналізу та контролю інвестиційно-інноваційної діяльності розкривали вітчизняні вчені за багатьма напрямками:

- теорія інвестицій та інновацій, їх оцінка, аналіз – І. Бланк, А. Гойко, М. Крупка, Т. Майорова, А. Пересада, В. Федоренко;
- обліку та звітності – Ф. Бутинець, З. Гуцайлюк, З. Задорожний, Я. Крупка, М. Кужельний, Ю. Кузьмінський, М. Пушкар;
- контролю й аудиту – Н. Дорош, Є. Калюга, В. Рудницький;
- економічного аналізу: І. Житна, Л. Кіндрацька, І. Лазаришина, Л. Лахтіонова, Б. Литвин, І. Фаріон, М. Чумаченко [7].

Незважаючи на значну кількість наукових праць щодо теорії та практики інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, проблемні питання у цій сфері залишаються актуальними та потребують подальших досліджень.

Інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно обумовлений, системний цілеспрямований комплекс заходів, пов'язаних із економічним обґрунтуванням необхідності інвестицій, пошуком і вибором інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, упровадження новітніх, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку або соціального ефекту [6].

Аналіз розвитку інноваційно-інвестиційних процесів в Україні дозволив встановити наступне. Упродовж останніх років лише незначна частина підприємств України здійснювала інновації. Основним напрямом інноваційної діяльності залишається придбання нових засобів виробництва. Пріоритетним джерелом інвестування інновацій залишаються власні кошти підприємств та отримані кредити. Чинна система оподаткування не стимулює довгострокові накопичення підприємств, що дозволило б останнім реалізувати інноваційні проекти. Українська інноваційна сфера ще не стала приваблива також для іноземних інвесторів. Однак, незважаючи на незначні масштаби інноваційної діяльності, її позитивний вплив на економічні показники роботи підприємств є очевидними та безперечними. Більшість підприємств, які впроваджували інновації, одержали приріст продукції, підвищили її конкурентоздатність, розширили ринки збуту, оновили асортимент виробів, знизили матеріало- і енергоємність виробництва. Інноваційно-інвестиційну діяльність підприємства необхідно розглядати як складну динамічну стохастичну систему, що складається з різних за своєю природою процесів та містить: інноваційний процес; процеси організаційно-економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень [11].

Розробка інновацій – один із основних напрямів стратегічного аналізу, який здійснюється на рівні керівництва. Розглянемо завдання аналізу:

- визначення техніко-економічних характеристик інновації, оцінка її якості, підвищення рівня конкурентоспроможності продукції;
- визначення суми інвестицій на розробку і впровадження інновації;
- визначення строку окупності інновації;
- оцінювання ефективності інновації.

Для оцінки ефективності інновацій підприємства доцільно застосовувати систему показників (рис. 1).

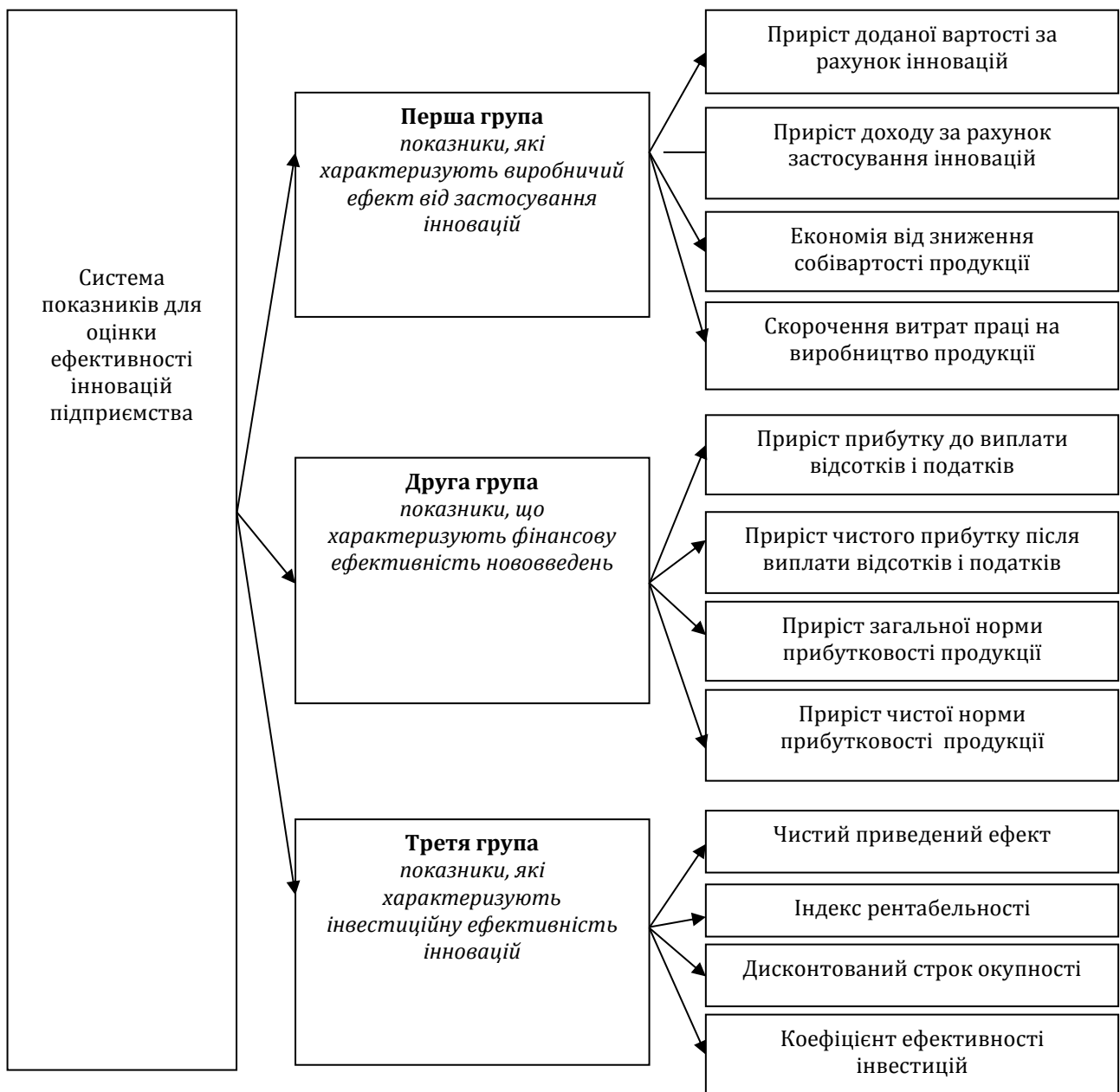

Рис. 1. Система показників для оцінки ефективності інновацій підприємства

Розглянемо кожну групу показників зокрема. До першої групи відносяться показники, які характеризують виробничий ефект від застосування інновацій:

а) приріст доданої вартості за рахунок інновацій:

$$\Delta ДВ = ДВ1 - ДВ0; \quad (1)$$

де ДВ1, ДВ0 – додана вартість після і до застосування нововведення;

б) приріст доходу за рахунок застосування інновацій:

$$\Delta Д = Д1 - Д2, \quad (2)$$

де Д1, Д2 – дохід, що містить прибуток і амортизацію відповідно після і до застосування нововведення;

в) економія від зниження собівартості продукції:

$$Е = Q1 (C0 - C1), \quad (3)$$

де Q1 – річний обсяг виробництва продукції у натуральних показниках після застосування нововведення,

C0, C1 – собівартість одиниці продукції відповідно до і після інновацій;

г) скорочення витрат праці на виробництво продукції:

$$E = Q1(T_{m0} - T_{m1}), \quad (4)$$

де Q1- річний обсяг виробництва продукції у натуральних показниках після застосування нововведення,

T_{m0} , T_{m1} – витрати праці на виробництво одиниці продукції до і після застосування нововведення.

Щоб отримати відносне скорочення кількості працівників у результаті впровадження інновацій потрібно результат розрахунку по скороченню витрат праці на виробництво продукції поділити на річний фонд робочого часу одного працівника.

До другої групи належать показники, які характеризують фінансову ефективність нововведень:

а) приріст прибутку до виплати відсотків і податків:

$$\Delta EBIT = EBIT1 - EBIT0, \quad (5)$$

де EBIT1, EBIT0 – сума прибутку від операційної діяльності до виплати відсотків і податків відповідно після і до застосування нововведень;

б) приріст чистого прибутку після виплати відсотків і податків:

$$\Delta ЧП = ЧП1 - ЧП0, \quad (6)$$

в) приріст загальної норми прибутковості продукції, розрахований відношенням прибутку від реалізації продукції до виплати відсотків і податків до суми чистої виручки:

$$\Delta P_{zag} = P_{zag1} - P_{zag0}, \quad (7)$$

г) приріст чистої норми прибутковості продукції, розрахованої відношенням чистої прибутковості від реалізації продукції після виплати відсотків і податків до суми чистої виручки:

$$\Delta P_{ч} = \Delta P_{ч1} - \Delta P_{ч0} \quad (8)$$

До третьої групи належать показники інвестиційної ефективності інновацій. А саме: чистий приведений ефект, індекс рентабельності, дисконтований строк окупності, коефіцієнт ефективності інвестицій. Доцільно враховувати всю суму витрат підприємства в комерціалізацію інновацій, а саме від початку процесу і до запуску у виробництво і виходу на ринок [10, с. 423].

Прийняття рішень з інвестиційної діяльності зумовлено низкою факторів. До основних із них можна віднести: вартість інвестиційного проекту, наявність різних можливостей інвестування, обмеженість фінансових ресурсів, ризик інвестування, прибуток та окупність інвестиційних проектів. Водночас необхідність інвестування диктується потребою розширення сфери діяльності, оновлення технічної бази господарюючого суб'єкта, зміною видів діяльності (видів продукції, робіт, надання послуг). Вирішення цих питань потребує глибоких аналітичних досліджень, які б гарантували прийняття рішень в умовах нестабільності інвестиційного середовища, значних коливань ефективності реалізації проектів.

Розглянемо та проаналізуємо систему показників для оцінки інвестиційних проектів. Її загалом можна поділити на дві групи:

- до першої групи належать ті, що ґрунтуються на дисконтованих оцінках;
- до другої групи відносяться ті, які не враховують фактора часу (рис. 2).

У практиці існують й інші методи та показники оцінки економічної ефективності інвестицій.

Серед традиційних показників найбільшого розповсюдження набули: коефіцієнт ефективності (відношення середньорічної суми прибутку до обсягів капітальних інвестицій) і період окупності (зворотний до нього показник).

Незважаючи на простоту розрахунку, обидва ці показники мають певні недоліки. По-перше, вони не враховують фактора часу. У результаті цього при розрахунку як коефіцієнта ефективності, так і періоду окупності вивчаються пропозиції за явно незіставними величинами – сумою інвестованих коштів у теперішній вартості та очікуваним прибутком у майбутній вартості. Враховуючи те, що розрив у часі між вкладенням коштів і одержанням майбутніх вигод може бути значним, на таке порівняння суттєвий вплив може мати інфляція, інші види інвестиційного ризику.

По-друге, недоліком зазначених традиційних методів розрахунку ефективності капітальних інвестицій є те, що за основний критерій повернення інвесторові вкладеного капіталу береться тільки сума прибутку. Професор Бланк І. О. виділяє ще й третій недолік традиційних методів оцінки ефективності інвестицій, наголошуючи на їх однобокості, оскільки більшість з них ґрунтується тільки на двох показниках: прибуткові та сумі інвестицій [1].

Розглядаючи мотиви інвестора, проаналізуємо єдність за своєю природою інноваційно-інвестиційної діяльності. Особливістю існування суб'єкта (на відміну від об'єкта) є те, що для нього характерні

своєрідний ідеальний (уявний) стан і реальність. Для інвестора – фізичної особи – це може бути: обсяг власного капіталу, соціальний статус тощо; для фірми – певні конкурентні позиції, норма прибутку та інші планові параметри.

Рис. 2. Система показників для оцінки ефективності інвестицій

Невідповідність між уявним і реальним станом суб'єкта породжує низку потреб, головною з яких є потреба в ресурсах: грошових, технологічних, інтелектуальних, щоб змінити свій стан (або ж утримати його в зовнішніх умовах, що змінилися). Ця обставина змушує інвестора шукати об'єкт, який забезпечив би його необхідними ресурсами: вкласти гроші, щоб отримати їх ще більше, здійснити вкладення в модернізацію технологій, щоб утримати або збільшити ринкову частку, фінансувати наукові дослідження, щоб на їх базі створити нові технології, які забезпечать перевагу над конкурентами. Це надзвичайно важливий аспект, оскільки він дає змогу об'єднати інвестиційну та інноваційну діяльність в один процес, який має один мотив. Відмінність лише в тому, що у процесі інвестиційного пошуку можливі три ситуації:

- відібрано готовий об'єкт, властивості якого дають змогу вирішити конфлікт між потребами суб'єкта і реальністю. У цьому випадку інвестор здійснює вкладення, не змінюючи об'єкт інвестицій;
- потенціал готового відібраного об'єкта не задовольняє критерії, а потребує визначеної зовнішньої участі для його розвитку. У такому випадку інвестор виступає як новатор, адже йому потрібно змінювати наявний об'єкт так, щоб він забезпечив необхідні інвесторові ресурси;
- не знайдено об'єкт, який навіть у разі його зміни забезпечив би суб'єктові необхідні ресурси. У ситуації, що склалась, інвестор ухвалює рішення про створення нового, не існуючого до цього об'єкта (як підприємства, так і наукового проекту чи напряму прикладних або технологічних досліджень). У цьому випадку інвестор виступає як новатор ще більшою мірою, ніж за попередніх ситуацій [8].

Як інноваційна, так і інвестиційна діяльність мають в основі один мотив: необхідність поповнення ресурсів суб'єкта (інвестора) для підтримання наявного стану або розвитку в зовнішньому середовищі. Реалізується цей мотив через пошук і встановлення зв'язку з об'єктом (реальним або ще не створеним), який спроможний, на думку інвестора, забезпечити його необхідними ресурсами. Тому інноваційно-інвестиційний процес можна визначити як діяльність суб'єктів: окремих осіб, корпорацій, інших інституційних об'єднань, спрямованих на пошук, зміну або створення об'єктів, здатних забезпечити ресурсами, необхідними для підтримання стану динамічної рівноваги із зовнішнім середовищем або розвитку.

Інвестиційно-інноваційний процес задовольняє всі основні ознаки системного утворення і є системним об'єктом. Це свідчить про те, що:

- інноваційні процеси необхідно аналізувати, оцінювати, прогнозувати, управляти ними тільки в нерозривному зв'язку з інвестиційними;
- основним системотвірним чинником в інвестиційно-інноваційному процесі є інформація.

Якщо інформаційне середовище буде слабким, то вести мову про системність інвестиційно-інноваційного процесу некоректно. У цьому випадку порушується зв'язок між його рівнями і спостерігається ситуація, коли окремі компоненти розвиваються незалежними траєкторіями, нерідко всупереч один одному. Така різновекторність отримана певною мірою в спадок від планової економіки, коли інформаційні зв'язки між виробництвом, технологічним знанням і наукою були підмінені директивними вказівками й планами. Сьогодні необхідно не стільки збільшити фінансування фундаментальної науки та прикладних досліджень, як налагодити дієві інформаційні зв'язки між різними рівнями інвестиційно-інноваційного процесу і зробити цей процес справді системним явищем.

Оскільки інвестиції – важливий ресурс для успішного створення і освоєння інновацій, на кожному підприємстві для забезпечення цієї умови необхідно створювати раціональну, ефективну й обґрунтовану систему фінансування. Практика показує, що саме від своєчасності фінансування багато в чому залежить ефективність інноваційної діяльності підприємств. На кожній стадії інноваційного процесу потрібно мати певний обсяг інвестиційних ресурсів. Важливі також наявність єдиного контуру управління і замкненість фінансового циклу (рис. 3) [8].

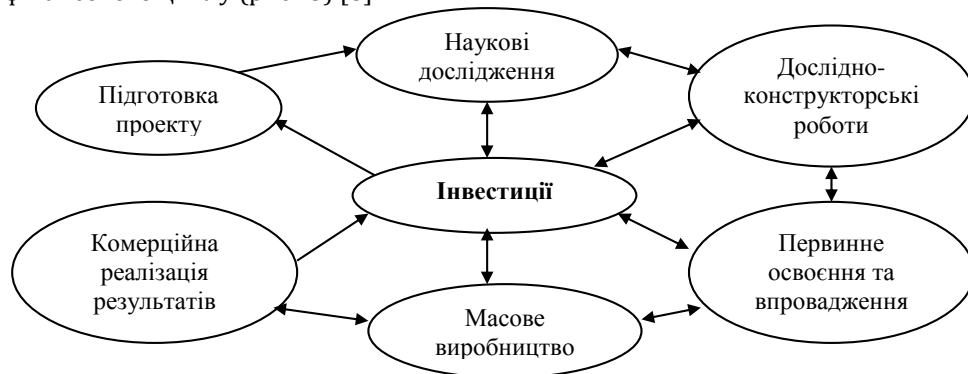

Рис. 3. Взаємозв'язок інноваційної та інвестиційної діяльності підприємства

Основними особливостями аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності є такі:

1. Кількість показників. При аналізі інвестиційно-інноваційної діяльності доцільно використовувати, на відміну від більшості інших розділів економічного аналізу, невелику кількість показників, оскільки наслідком застосування складної системи показників є величезні витрати робочого часу на збір інформації для розрахунків величин, які в кінцевому підсумку виявляються незручними для інтерпретації. Що більш зрозумілі й практичні показники ефективності інновацій, то більше є шансів встановити розумні значення цільових величин і розробити грамотні стратегії для їхнього досягнення.

2. Актуальність розрахунків. В умовах економічної нестабільності аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності, на відміну від інших розділів економічного аналізу, створює об'єктивну базу даних для прийняття управлінських рішень, що, без сумніву, сприяє зниженню ризиків інвестиційно-інноваційних проектів.

3. Більшість інвестиційно-інноваційних проектів є довготерміновими і тому потребують нових підходів до оцінки їх ефективності, зокрема з урахуванням ситуаційного підходу та ін.

4. Аналіз ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності допомагає обґрунтовано розподіляти ресурси між корпоративною системою управління ідеями та інноваційними ініціативами.

У процесі аналізу та оцінки інвестиційно-інноваційних проектів доцільно виділити його як окремий розділ комплексного економічного аналізу, оскільки аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності як

напряму практичної діяльності повністю новий. Використання різних методик, прийомів і показників аналізу інновацій та інвестицій є загальноприйнятим у банківській, фондовій чи підприємницькій діяльності. Однак це ще не свідчить про завершеність розроблення теоретико-методологічних основ аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності як окремого напрямку.

Взаємозв'язок й обґрунтування ступеня залежності між аналізом інвестицій та інновацій у межах єдиного аналізу рекомендується виявляти з використанням таких кваліфікаційних ознак, як мета, об'єкти, суб'єкти, види та інформаційна база аналізу, користувачі інформацією, тривалість аналітичних заходів, застосування методів і прийомів аналізу. З одного боку, відмінність у визначенні мети, об'єктів і певною мірою суб'єктів аналізу, а також у тривалості й масштабах проведення аналітичних заходів дають підстави виділяти порівняно самостійні напрямки аналізу: аналіз інвестицій і аналіз інновацій. З іншого боку, йдеться про взаємопов'язані економічні явища, які об'єднані в загальному процесі, й, окрім того, подібність інформаційної бази аналізу, користувачів інформації, його видів, основних підходів до організації і методики об'єднують ці два напрями в межах єдиної концепції розуміння сутності та змісту аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності. Організаційно-методичними основами будь-якого дослідження є вхідні положення конкретної науки або її результати, отримані на основі досліджень, їх наукове обґрунтування, системність і комплектність аналітичних заходів, доцільність та оптимальність для прийняття раціональних управлінських рішень, оперативність отримання вихідних аналітичних даних, кількісна визначеність, варіантність, зіставність результатів аналізу.

Комплексний аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства охоплює п'ять етапів аналізу, функціонально пов'язаних між собою (рис. 4).

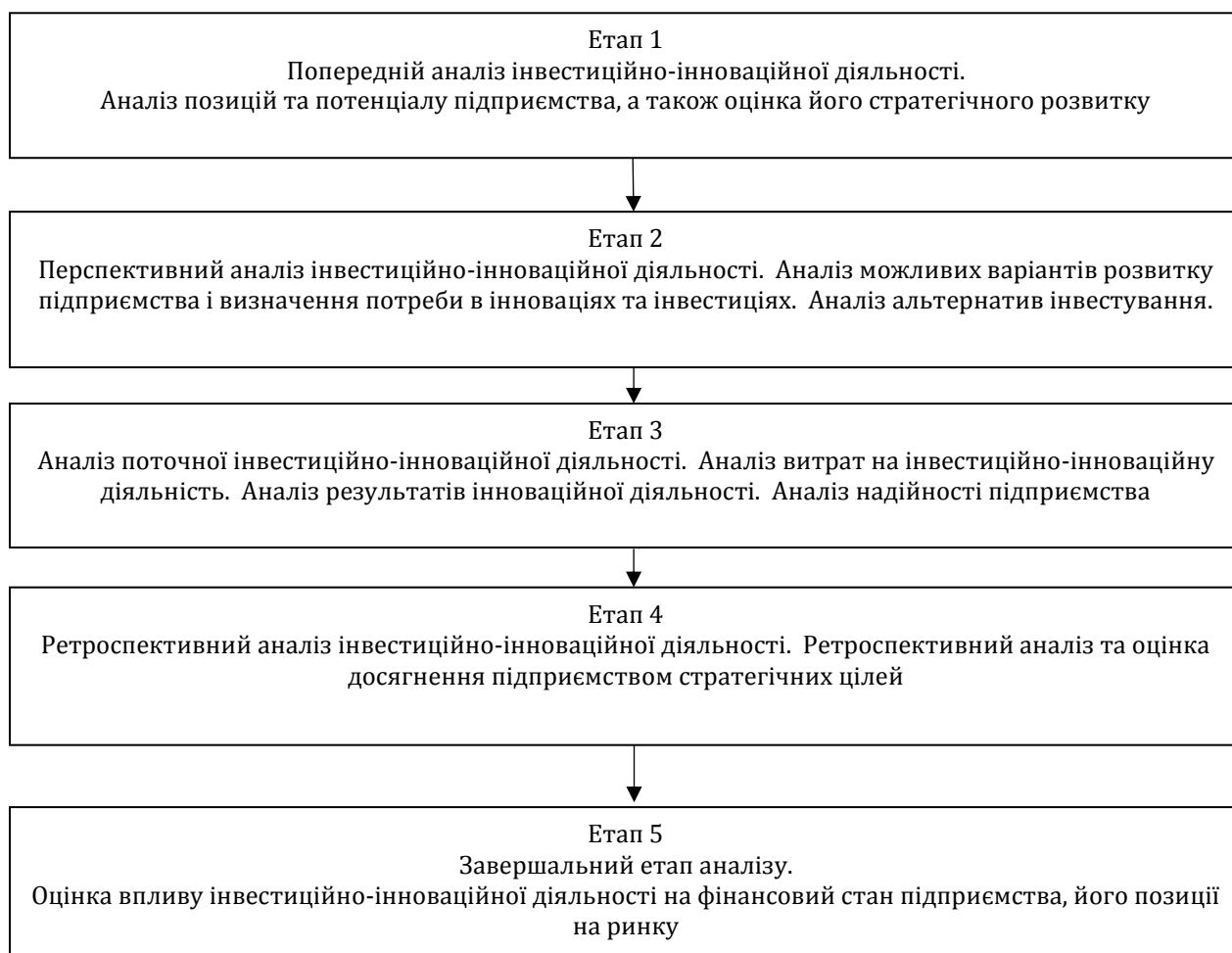

Рис. 4. Етапи комплексного аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств [7, с. 30]

Перший та другий етапи інтегровані в процес формування стратегічної політики підприємства на основі аналізу факторів внутрішнього і зовнішнього середовищ. На цих етапах аналізують можливі варіанти розвитку підприємства та визначають його можливості, потреби в інвестиціях, шукають можливі альтернативи інвестування [4]. Водночас оцінюють роль власного капіталу у формуванні й розвитку інвестиційно-інноваційного потенціалу. Потім аналізують вплив основних техніко-економічних факторів на зміну структури інвестиційно-інноваційного потенціалу упродовж звітного

періоду порівняно з попереднім та виявляють внутрішньогосподарські резерви зростання інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства.

На третьому етапі здійснюють оперативний аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності, що має такі складові:

- аналіз поточної інвестиційно-інноваційної діяльності;
- аналіз результативності інвестиційно-інноваційної діяльності;
- аналіз витрат на інвестиційно-інноваційну діяльність;
- аналіз надійності підприємства.

У процесі аналізу поточної інвестиційно-інноваційної діяльності розраховують показники її ефективності: просту норму прибутку на акціонерний капітал, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт використання витрат підприємства на інноваційну діяльність, коефіцієнт співвідношення придбаних і самостійно розроблених інновацій тощо й аналізують поточні витрати на НДДКР, придбання нематеріальних активів і основних засобів на основі динаміки зміни величини витрат на інноваційну діяльність та кількості інвестиційно-інноваційних проектів, що перебувають у розробці підприємства, у звітному періоді порівняно з попереднім. Проводять факторний аналіз та виявляють внутрішні резерви підвищення інвестиційно-інноваційної активності підприємства.

На першому етапі визначають результативність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства за допомогою розрахунку відповідних показників (коефіцієнт збалансованості грошових потоків, показник частки прибутку від інноваційної діяльності в загальному обсязі прибутку підприємства та ін.). Аналізують динаміку показників порівняно з попередніми періодами, оцінюють ефективність реалізованих підприємством інновацій та їхнього впливу на показники ефективності функціонування підприємства, водночас виявляють можливі резерви поліпшення цих показників.

Наступний етап – аналіз надійності підприємства, а саме – фінансових результатів підприємства, деталізований аналіз за його підсистемами (у т. ч. інвестиційно-інноваційної підсистеми) й аналіз загальних вхідних, вихідних грошових потоків. Також здійснюють факторний аналіз впливу ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності на рівень надійності підприємства, на рівень його платоспроможності, рентабельності, ділової активності, ліквідності балансу тощо.

Етап ретроспективного аналізу необхідний для формування інформаційної бази і створення передумов для стратегічного управління. Він охоплює оцінку кількісних та якісних показників, що відображають ефективність інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства.

На завершальному етапі аналізують причини, які стримують інвестиційно-інноваційний розвиток, і це дає змогу розробити заходи для подальшого розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності; підбиваються підсумки інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства порівняно з попереднім періодом.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Результати дослідження теоретико-методологічних проблем аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності підтверджують, що він є необхідним. А інноваційно-інвестиційну діяльність підприємства доцільно розглядати як складну динамічну стохастичну систему, що складається з різних за своєю природою процесів та у загальному випадку містить: інноваційний процес; процеси організаційно-економічного, інвестиційного та соціокультурного забезпечення нововведень. Науково обґрунтовано, що інвестиційно-інноваційна діяльність – це об'єктивно обумовлений, системний цілеспрямований комплекс заходів, пов'язаних із економічним обґрунтуванням необхідності інвестицій, пошуком і вибором інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, упровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку або соціального ефекту.

Список літератури

1. Бланк, И. А. Инвестиционный менеджмент / И. А. Бланк. – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, 2000. – 448 с.
2. Друкер, П. Ф. Эффективное управление: экономические задачи и оптимальные решения / П. Друкер; Пер. с англ. М. Котельниковой / П. Ф. Друкер. – М.: Гранд; Фаир-Пресс, 2001. – 288с.
3. Інноваційний механізм управління суб'єктами господарювання: монографія/ за заг. редакцією П. П. Микитюка. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2014. – 450 с.
4. Лысенко, Д. В. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности / Д. В. Лысенко. – М.: Инфра – М, 2007. – 320 с.
5. Литвин, Б. М. Економіко-аналітична діяльність в організації / Б. М. Литвин. – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 352 с.
6. Литвин, З. Б. Аналіз взаємозв'язку інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства / З. Б. Литвин // Кримський економічний вісник. – №6 (13) грудень. – 2014. – С. 95-99.

7. Литвин, З. Б. Аналіз як невід'ємний інструмент ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства / З. Б. Литвин // Регіональна бізнес-економіка та управління. – № 4(44). – грудень. – 2014 – С. 25-34.
8. Микитюк, П. П. Аналіз інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств: монографія / П. П. Микитюк. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2009. – 304 с.
9. Овчаренко, Т. С. Світовий досвід організації та управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств / Т. С. Овчаренко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2002. – № 16. – С. 93-96.
10. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник. – 2-ге вид., випр. і доп. / Г. В. Савицька. – К.: Знання, 2005. – 662 с.
11. Харів, П. С. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: моногр. / П. С. Харів, О. М. Собко. – Тернопіль: Екон. думка, 2003. – 180 с.
12. Шумпетер, Й. Теорія економічного розвитку / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 454 с.

References

1. Blank, I. A. (2000). *Investitsionnyy menedzhment*. Kyiv: ITEM.
2. Druker, P. F. (2001). *Efektivne upravlinnya: ekonomichni zadachi ta optimal'ni rishennya*. Moscow: Hrand; Fair-Press.
3. Mykytyuk, P. P. (2014). *Innovatsiynny mekhanizm upravlinnya sub'yektamy hospodaryuvannya*. Ternopil': Ekonomichna dumka TNEU.
4. Lysenko, D. V. (2007). *Kompleksnyy ekonomicheskyy analiz khozyaystvennoy deyatel'nosti*. Moscow: Infra-M.
5. Lytvyn, B. M. (2008). *Ekonomiko-analitychna diyal'nist' v orhanizatsiyi*. Kyiv: Khay-Tek Pres.
6. Lytvyn, Z. B. (2014). Analiz vzayemozv'yazku investytsiynoyi ta innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva. *Kryms'ky ekonomichnyy visnyk*, 6 (13), 95-99.
7. Lytvyn, Z. B. (2014). Analiz yak nevidymnyy instrument efektyvnosti investytsiyno-innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstva. *Rehional'na biznes-ekonomika ta upravlinnya*, 4(44), 25-34.
8. Mykytyuk, P. P. (2009). *Analiz investytsiyno-innovatsiynoyi diyal'nosti pidpryyemstv*. Ternopil': Terno-hraf.
9. Ovcharenko, T. S. (2002). Svitovyy dosvid orhanizatsiyi ta upravlinnya innovatsiyno-investytsiynoyu diyal'nisty pidpryyemstv. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukrayini*, 16, 93-96.
10. Savyts'ka, H. V. (2005). *Ekonomichnyy analiz diyal'nosti pidpryyemstva*. Kyiv: Znannya.
11. Khariv, P. S., Sobko, O. M. (2003). *Aktyvizatsiya innovatsiynoyi diyal'nosti promyslovykh pidpryyemstv rehionu*. Ternopil': Ekon. dumka.
12. Shumpeter, Y. (1982). *Teoriya ekonomicheskoho razvitiya*. Moscow: Prohress.

Стаття надійшла до редакції 01.11.2016 р.